

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Filozofická fakulta

Ústav věd o umění a kultuře

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce a studijní obor: **Tereza Malíková, Dějiny umění**

Název práce: **POZDNE GOTICKÁ POUTNÍ KAPLE SV. WOLFGANGA V HNANICÍCH U ZNOJMA**

Oponent práce: PhDr. Kateřina Horníčková, Ph.D.

Slovní vyjádření, náměty a otázky k obhajobě:

Autorka si zvolila za téma bakalářské práce kostel sv. Wolfganga v Hnanicích, poměrně komplikovanou stavbu, kombinující starší středověkou část a pozdně gotickou dostavbu lodi a kaple.

Architektonické popisy, rozbor článků i stylová analýza jsou zpracovány pečlivě, i když nestřídmě čerpají z prací P. Čechovského a M. Procházkové. Je třeba říci, že tato část práce ji drží nad vodou.

Zato si autorka nedala velkou práci ani v ikonografické, ani historické části. Např. u reliéfu v tympanonu jižního portálu (s. 18-19), který je spolu se severním portálem opravdu výjimečnou památkou: I přes špatnou fotografii v příloze se zdá pravděpodobné, že pravou ruku má Kristus směřující k boku, tudíž se lze domnívat, že původně si ukazoval na ránu v pravém boku, druhou tedy pravděpodobně ukazoval ránu na ruce. Jde opravdu o Bolestného Krista, čehož si autorka správně všimla. Potud v pořádku. Nicméně už si nevšimla, že jde o Bolestného Krista mezi anděly, který jako pozdně středověký ikonografický typ oblíbený v 2. pol. 15. století souvisí jak s *compassio* s Kristovým utrpením, tak s kultem Božího těla. Andělé zde slouží jako odkaz na eucharistický pokrm přinášený anděly při mši, tím je onen Kristus. Tím je také vyřešen problém vazby na hřbitov, neboť zde žádná není. Studentka u motivů měla využít kvalitní ikonografické literatury ke Kristu Bolestnému (např. autorka tohoto posudku napsala článek přímo na toto téma), motiv by pak dokázala určit přesněji a lépe jej zasadit do kontextu pozdně středověké zbožnosti. Autorka rovněž v popise a rozboru vynechala velmi zajímavé pozdně středověké figury fantastických zvířat, monster s lidskými obličejí, které u těchto tympanonů neobvykle vstupují do hlavního pole výjevu.

Zajímavá stavba otevírá hodně otázek, které si ale autorka nepoložila. Erb na portále patří Janu Filipci, který nebyl olomouckým biskupem, jak autorka mylně uvádí, ale pouze administrátorem, a stal se jím až o rok později, než uvádí datace 1483. Nechal-li se zde

zpřítomnit, pak je na místě se ptát proč. Jednal zde snad v zastoupení Matyáše, jehož sekretářem byl? Olomoucké kapituly? Jméno Kristovo IHS na druhém štítě nejspíš zase souvisí s Kapistránovou misí františkánů observantů, což autorku vůbec nenapadlo, přestože Filipec měl k řádu velmi blízko a brzy po tomto datu do něj i sám vstoupil. Oba reliéfy je tak třeba vidět v duchu katolické reformy 15. století, kam dobře zapadá i kult sv. Wolfganga. Dalším nedostatkem práce je, že chybí přepisy textů na páskách a rámování kamenných reliéfů. Autorka uvádí, že jsou špatně čitelné, ve skutečnosti ale texty na páskách jsou částečně dochované a edičně dostupné. Autorka přehlédla dizertační práci M. Kvadrové (Martina Kvadrová, Epigrafické památky bývalého politického okresu Znojmo do roku 1800 a jejich vzájemná komparace), která se věnuje mj. i nápisům v Hnanicích. Pod Bolestným Kristem je např. užito textu Jeremiášova pláče, součásti responsoria gregoriánského chorálu o utrpení Krista.

Čtenáře zarazí chyby, kterých je v práci více než dost: (s. 19) – existuje-li ikonografický motiv sv. Václav mezi anděly, nelze říci, že flankování anděly je vyhrazeno pouze Panně Marii a Kristu, (s. 20) – „stožár“ je čtecí pult, běžné vybavení klášterů a škol ve středověku. Proto je tam odložena kniha, která je symbolem Panny Marie – Marie jako uzavřená kniha! Neméně rušivé jsou chyby v terminologii: Marie není „přepásána provázkem“, „Rostlinné rozvaliny“, „hnanický opat Vavřinec“ (s. 36), „Do roku 1945 připadala vesnice Německu“. (s. 21). Onen útvar, který autorka vidí nad hlavou Panny Marie, lze s největší pravděpodobností identifikovat jako fragment holubice Ducha sv., častou to součást tohoto výjevu.

Autorka rovněž neuvádí, že deska biskupa Thurza je pod kruchtou sekundárně umístěná, a tím se ani nezabývá jejím možným původním umístěním (a opět chybí přepis textu, uvedený v plnosti u Kvadrové). U stylových srovnání nejsou překvapivě uvedeny žádné rakouské práce – vše je převzato ze studií Čehovského a Procházkové, u nichž chybí kritické zhodnocení. Zcela chybí historický kontext – tím také autorka může nazývat kostel kaplí bez pozastavením se nad tím, že po r. 1518 funguje kostel jako farní.

Bohužel nedostatečná péče je věnována i formální stránce práce: Literatura není seřazena dle abecedy a nesleduje zvykový citační úzus!

Snad nejslabší částí je kapitola o kultu sv. Wolfganga (s. 31-3). Tato kapitola je zcela nedostačující. Chybí zde důvěryhodné hagiografické prameny (vůbec žádná! hagiografická či legendistická literatura), historická literatura o středověkých poutích vč. literatury k pozdně středověkému šíření kultu (Royt, Der Heilige Wolfgang und seine Verehrung in Böhmen). Autorka tím zcela přešla legendární vazby sv. Wolfganga (u nějž se, pokud vím, nepředpokládá cestování po Moravě) jako rezenského biskupa k založení pražského biskupství (973), což z něho činilo zajímavého světce pro katolickou obnovu kultu v Čechách a na Moravě. Tím pádem ani nemohla dát stavbu do tohoto kontextu, který její existenci nejlépe vysvětluje, ani do kontextu Wolfgangova kultu a pozdně středověké poutní praxe. Rovněž neuvedla žádné spolehlivé doklady ani kriticky ověřenou literaturu ke svému tvrzení, že kult je staršího data.

Na závěr složitá otázka stavebníků kostela. Nejistotu ohledně vlastního stavebníka/ů je z práce cítit po celou dobu – zde autorka narazila na limity literatury, kterou používala, a nedovedla si s tím poradit. Z čeho vychází, když tvrdí, že stavebníkem je loucký klášter, který přebírá patronát a farní činnost v 16. století? Namísto erbů biskupů bychom čekali znak kláštera či opata, pokud by stavebníkem byl loucký klášter, ale není tomu tak. Autorka není schopna vysvětlit, jak s otázkou zadavatelů souvisí spor o peníze, který skončil až u papeže a jehož se účastní více stran, otázky milodarů pro olom. kapitolu, stejně jako vlastní podíl

Filipce, biskupa oradejského, a olom. biskupa Thurza, a otázku po sporu a jeho vztahu k patronátu si zřejmě vůbec nepoložila.

Následují další dotazy pro obhajobu: Prosim vysvětlit existenci dvou studní – podané vysvětlení je poněkud nevědecké: „....K jejímu vzniku došlo údajně proto, aby nedocházelo k rušení ducha pramene, když byla voda odebírána...“ Uvádíte, že praxe studní v kostele byla převzata z Rakouska, tak prosím o uvedení příkladů této situace v Rakousku.

Odkud čerpala autorka informace o zasvěcení pro starší dobu a starobylosti poutního místa (jako poutního místa sv. Wolfganga), když tvrdí na základě převzaté literatury, že prameny ze 13. a 14. století se nedochovaly? Jak kostel zapadá do kontextu kultu sv. Wolfganga v pozdním středověku a do dobové poutní praxe?

Kdo je stavebníkem kostela? Jaké je pozadí sporu, který jde až k papeži?

Kromě již zmíněných dobrých formálních popisů a vcelku logického členění práce, je práce po obsahové stránce slabá a málo kritická ve výběru literatury. Autorka má ale šanci práci obhájit, pokud bude při obhajobě věnovat důkladnou pozornost výše uvedeným problémům a otázkám a doplní si znalosti z literatury. Práci proto doporučuji k obhajobě a hodnotím známkou dobře.

Navrhovaná klasifikace: dobře

.....
podpis oponenta práce

V Českých Budějovicích dne 27. 5. 2020

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------